

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

a F. J. r. l., egyesületi titkár.

1908. év, május hó 1.

IX. FÜZET.

XLVII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évdíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon : 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezeihez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő.

“Patria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok“ közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelekben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K., ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K., oly fordításért, mely átdolgozást igényel 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félvékre, s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvétetni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K., 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

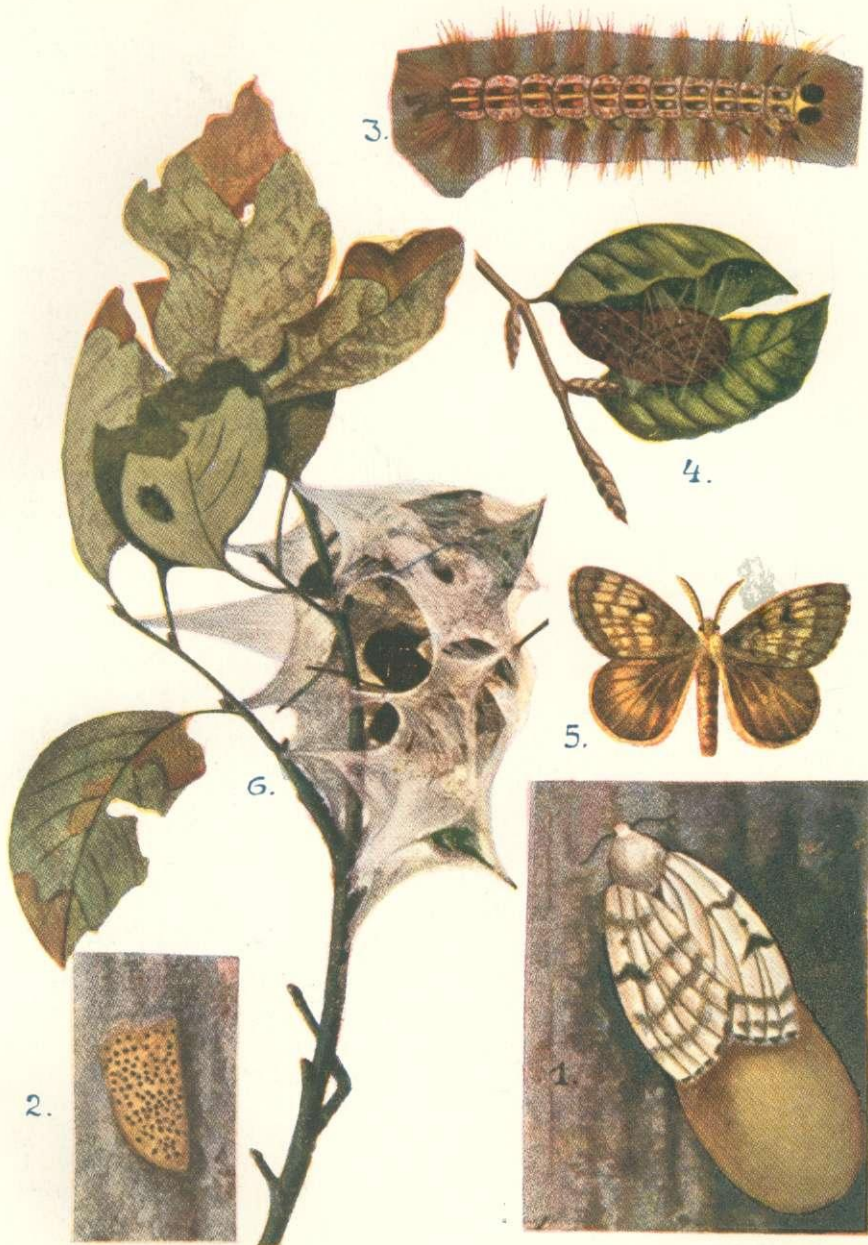
Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K. 60 fill., 50 példánynál 4 K.-val, 100 példánynál 5 K.-val többé kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az **Országos Erdészeti Egyesületnél** (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

- ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.
- AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1908. ÉVI (27.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K., másoknak 3 K. Árát legcélszerűbb *45 f. postaköltséggel együtt előre beküldeni*, mert az utánvét aránytalanul drágítja a postaköltséget.
- AZ ERDŐÓR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBE É FELELETEKBEN. Irta: Bedő Albert. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.
- AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcsőházi Belházy Emil. Ára tagoknak 6 K., nem tagoknak 10 K.
- ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos és Mágócsi-Dietz Sándor. I. köt. Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszert Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 18 K.
- A TÖLGY ÉS TENYÉSZTÉSE. Irta: Fekete Lajos. Ára tagoknak és könyvkereskedőknek 4 K., másoknak 6 K. Kapható a szerzőnél is Selmezbányán
- ERDEI FACSEMETÉK NEVELÉSE. Irta: Tomcsányi Gusztáv. Ára tagoknak 3 K., nem tagoknak 4 K.; 4 K. 45 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik.

A GYAPJAS PILLE (*OCNERIA DISPAR*).

1. Petélő nőstény. 2. Átmetszett petecsomó. 3. Hernyó. 4. Báb. 5. Himlepké.
6. Hernyófészek levetett bábbőrökkel *Prunus domestica* ágával.
(Bachmann Ottó eredetije után.)

ERDÉSZETI LAPOK

XLVII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

9. PÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☼ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árárt járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék. ☜

(Telefon: 37—22.)

Házi kezelés.

Irta: Lonkay Antal.

(Vége.)

A csusztató építése közben hozzáfog a vállalkozó a lecsucsozott és kéregtől teljesen megtisztogatott törzsek lebocsátásához. A lebocsátással a hegylejtőn lefelé a völgyben épített csusztatóhoz közelíti a fát. A lebocsátást rendes körülmények között még a havazás beállta előtt kell befejezni, ha azonban a vágásterület tulságosan meredek vagy sziklás s a fa emiatt csuszás közben töredeznék, akkor az őszi esős időt vagy a havazást kell bevárni, sőt néha a csuszás sebességének korlátozása végett csúcsostól együtt kell a törzset lebocsátani.

A csusztatóhoz lebocsátott és összegyűjtött szálfamennyiséget az őszi derek vagy esőzések beálltával kezdi a csusztatón lecsusztatni, ott, ahol a patakot bevezethetik a csusztatóba, előbb is. A patak vizét száraz időben a csusztatás könnyítésére, fagyos időben, amikor a meredek, jéggel fedett csusztatókon megfékezhetetlen gyors-

sággal repül a fá lefelé, a csuszás sebességének korlátozására használják.

Vállalkozó köteles a csusztatás folyamata alatt a személybiztonság megóvása és a fatorlódás meggátlása céljából elegendő számú őröket és munkásokat alkalmazni. E tekintetben minden mulasztásért a felelősség teljesen a vállalkozót terheli.

A facsuszató mentén oly távolságban, hogy egyik a másik kiáltását jól megérthesse, őrök vannak felállítva. Amint egy szálfa a csuszatóba besegítenek s az nyaktörő útját megkezdi, a legfelső őr éles kiáltással jelzi a fa megindulását, utána a következő és így végig valamennyi őr „glájhó“-t kiált, ami nem egyéb, mint a német gleich kommt kifejezésnek a ruthénes elferdítése. Ha a csuszatóban megindult fa valami okból fennakad, a fennakadást észrevevő őr „habau“-t (habt acht) kiált, mire a közelben levő munkások előfutnak, az akadályt elhárítják s az őr lefelé glájhó-t, felfelé a vágásba pedig „kinető“-t (es kann gehen) kiált, mire a facsusztatást tovább folytatják.

A csuszató végén összegyűlő farakás elrendezéséről a vállalkozó köteles gondoskodni. A farakás elrendezésénél az e célra felfogadott munkások minden lecsuszott szálfa vagy a farakás hézagaiba hengergetnek be, vagy gajhóikkal belekapaszkodva s hangos jelszóra egyszerre rángatva, addig huzzák előre vagy hátra, míg bütüje egy másik szálfa bütüje mögé kerül, mert ha a később lecsuszó szálfa a céltáblául szabadon maradt bütübe óriási erővel beleütődnek, széthasíthatják a törzset, ha pedig a farakás jól van elrendezve a csuszatóból lekerült szálfa akadálytalanul csuszik a farakás tetején.

Ha a vállalkozó észreveszi, hogy a csusztatásnál a fa a szükséges óvintézkedések dacára is törik, a munkát

azonnal beszünteti s a kezelő erdőtiszt utasításait kikérni köteles.

A szálfák töredezésének leggyakoribb oka: a csusztatónak hirtelen kanyarodása. Ilyenkor, ha lehet, a csusztatót át kell helyezni, de ha a patak medre oly szűk, hogy az áthelyezés lehetetlen, akkor a hirteren kanyarral szemben levő partot úgy kell leásni, hogy a leghosszabb törzs is az ivnek mintegy mozgó hurját képezve minden meghajlás nélkül jusson át a merész kanyaron.

A fa töredezését igen meredek sziklás részletek is okozhatják. Ez esetben a sziklákat szétrobbantják s lehetőleg egyenletes földcsusztatót készítenek. Az ily meredek csusztatókat fával bélelni nem szabad, mert a meglehetősen fékező földön is, oly óriási sebességgel csuszlik a fa, hogy a töredezést elkerülendő, a meredekség alatt fékezőket, ugynevezett medvéket fektetünk a csusztatóba. A medve két hosszú szálfából áll, melyeknek vékonyabb vége a csusztató mélyedésének partjaiba egymás fölé beerősített gerendák közé van foglalva, vastagabb vége pedig a lejt irányában lefelé a csusztatóban hever. A rémes sebességgel röpdülő törzsek, oly könnyen, mint a gyufaszálakat emelik fel a medvét, de utána, mintha megerőltették volna magokat, mérsékelt sebességgel csuszhatnak lefelé.

Nemcsak a csusztatókat, de vontató utakon a hidakat és a munkás-kalibákat is minden külön díjazás nélkül a vállalkozó köteles felépíteni. Eddig a vontató istállókat is a vállalkozó építette, de ezek annyira primitív tákolmányok voltak, hogy most már az igavonó marha egészsége érdekében, a kincstár épít minden rakodóparton állandó istállókat. A vontató istállóknál összegyűlt trágya a kincstár tulajdonát képezi s a csemetekertek talajának javítására lesz felhasználva.

Csusztatókat, hidakat és egyéb építményeket, melyek a folytatólagos vágások kitermelésénél, munkáskalibákat, melyek a vágások beerdősítésénél továbbra is felhasználhatók, a vállalkozó még ha maga építette is, le nem bonthatja, hanem úgy amint állnak, sértetlenül s minden kárpótlásra való jogosultság nélkül a kincstár tulajdonába köteles átadni.

Ha a vágás összes fatömege le van csusztatva, hozzáfognak, jó szánutat feltételezve, a vontatáshoz.

A csusztató alatt nagy rakásba felhalmozott szálfamennyiségből az egyes szálakat az előkészítő munkások húzgálják ki, vagy hömböritik le a vontatóutra.

Ha a rakodópart a farakáshoz közel fekszik, a kiemelt szekérrud végére erősített láncz segélyével egyenként vontatják a törzseket. Ha a rakodópart távolabb fekszik, félszántalpakon, ugynevezett korcsolyákon, melyekhez több águ láncz van kötve, a szánut jóságához mérten több szálfát terhelve vontatnak. Akár egyes, akár több águ a láncz, az ágak vasékben végződnek, melyet a vontatandó szálfá végébe erősen bevernek. Ha a vontatóút már jól ki van simítva s egyenletesen lefelé vezetve, nem tulmerekdek, egy-egy erős fuvaros 6—8 m^3 fát képes egyszerre levontatni. Az ut meredekebb részein fenyőgalyakat szét-hintve, fékeznek.

Igen könnyű s kezdetben kevésbé fáradságos a vontatás, ha a farakás oldalt egészen a csusztató szájáig megközelíthető, mert a nagy farakásból legkönnyebben azok a szálfák szabadíthatók ki, amelyek legutoljára csusztak le. Igen nehéz a vontatás megkezdése ott, ahol szűk völgyben halmozódik fel a farakás, mert a farakás hosszában alulról felfelé haladva, nagy fáradsággal kell az összegabalyodott fát kihuzgálni s az oldalutat szabaddá tenni.

Addig, míg a farakás mellett nincs szabad oldalutunk, gyors és akadálytalan vontatásról szó sem lehet, mert a nehéz szálfákat erőszakosan kihuzgálni igen bajos munka, a szálfákat abban a sorrendben, amelyben a farakáson elhelyezkedtek, mintegy lefejtani kell.

Ha a vontatást a tél folyamán szánuton nem lehet befejezni, az út hossztengegyére merőlegesen rakott fenyődorongokon vontatják a fát. E munkát azonban úgy a kincstár, mint a vállalkozó elkerülni igyekszik, mert a doronguton való vontatás drága és nehézkes.

A kivontatott törzseket az államerdészet részéről ki-rendelt kincstári szegődött munkás, az ugynevezett felrovó méri fel és minősíti az erdészeti közegek utasítása szerint.

A felrovó mindenekelőtt megállapítja, hogy teljesen egészséges-e az eléje vontatott törzs, a korhadt és korhadásnak indult törzsrészeket lefürészelteti s a megtisztított teljesen egészséges törzset, ha az még tulhosszu, vagy felső végén tulvékony, az alább részletezett méreteken daraboltatja fel.

A szálfánál a tényleges hosszúságból a vékony végén 1 *m*-t a vastag végén 30 *cm*-t, rönköknél pedig a vékonyabb végén 30 *cm*-t, mint a tutajbafuráshoz szükséges felülméretet, valamint a hosszúságot mérve, az egész métert meg nem haladó törzsrészt számításon kívül hagyjuk. Ugyanis a tutajba való furásnál a szálfák vékony végéből 1 *m*-t számítunk a tutajfát mereven összefoglaló hevederekre s a szálfák vastag végén s illetve a rönkök vékony végén 30 *cm*-t a tutajt lazán összekötő guzsokra. Az 1:30 *m* felülméret elhagyásával a törzs hosszát egész méterekben mérjük, ha az utolsó törzsrész az egész métert ki nem adja, számításon kívül marad.

A rönkö hossza 3—6 *m*-ig, a szálfaé 7—26 *m*-ig

terjedhet. 26 méternél hosszabb tutaj a kanyargós hegyipatakokból nehezen vihető ki.

A szálfák és rönkök középátmérőjét egész *cm*-ekben mérjük, az egész *cm*-t meg nem ütő részt elhagyjuk, mivel pedig a fát a rakodóparton a vontatás közben rátapadt hó, jég vagy sár miatt pontosan megmérni nem lehet, a számbavételnél az átmérőből 2 *cm*-t mint vastagsági felülméretet figyelmen kívül hagyunk.

A vontatás közben való felvételnél lehetetlen a pontos valódi vastagsági méreteket számbavenni; a vontatási idő két és fél hónap, ez idő alatt annyi ezer törzszsel sietős munkát kell végezni; a vontatás és méretezés nemcsak nappal, de fáklya mellett esténként is folyik s ily sietős munkánál a törzseknek hótól, jégtől és sártól való tisztogatása a munka jelentékeny késleltetését okozná. A felrovók a törzsek hosszát fakörzőkkel mérik. E körzők szárai vashegyben végződnek s pontosan egy méterre vannak rögzítve. A hosszú gyakorlat folytán a mérés pár pillanat alatt készen van, a felrovó a körzővel végig fut a törzsen s gyorsan visszamérve a középátmérőig, a hóna alatt tartott átlalóval ezt is felméri s míg jegyzékébe beírja, addig a mellette foglalatostkodó pecsétlő a törzs vékonyabb бүтүjére körkalapácsal ráüti a törzs hosszát és vastagsági osztályát jelző számokat. Ezután a vontató a máglyához huzza a felmért törzset. Tutajozásig a fa még mindig szárad, e körülmények okvetlenül szükségessé teszik a 2 *cm* vastagsági felülméret számbavételének elhanyagolását, mert különben akkora apadéaink lennének, hogy azoknak az érvényben levő szabályok értelmében való leírása nagy nehézségekbe ütköznék.

A szálfákat és rönköket a középátmérőben mutatkozó 5 *cm*-es különbségek szerint 10 vastagsági osztályba

sorozzuk, mégpedig 12—15 *cm*-ig a X. osztályba, 16—20 *cm*-ig IX., 21—25 *cm*-ig a VIII. és így tovább az 56—60 *cm*-ig az I. vastagsági osztályba, ezen felül az esetleg még előforduló vastagsági osztályokat 5—5 *cm* vastagsági különbözettel képezzük.

A X., IX. és VIII. vastagsági osztályba tartozó rönkök és szálfák vékony végén mért átmérőjének 12 *m* hosszúságig legalább 10 *cm*-nek, a 13—16 *m* hosszú szálfánál legalább 13 *cm*-nek, és a 17 *m* hosszú és ennél hosszabb törzseknél legalább 14 *cm*-nek, a VII—I. vagy azon felüli vastagsági osztályba tartozó rönkö és szálfánál pedig a felső átmérőnek legalább 16 *cm*-nek kell lennie.

A lehozott teljesen ép vékonyabb törzsekből a tutajfelszerelési és apró anyagokat a következő méretekben termeljük. Az I. osztályu evezőrud 7—8 *m* hosszú 10 *cm* felső átmérővel, a II. osztályu evezőrud 7—8 *m* hosszú 8—9 *cm* felső átmérővel, az I. osztályu csákyarud 5—6 *m* hosszú 6·5—8 *cm* átmérővel, a II. osztályu csákyarud 5—6 *m* hosszú 4—6 *cm* felső átmérővel, a komlórud 3—4 *m* hosszú 3—4 *cm* felső átmérővel, a fenyőfából vagy bükkfából való heveder 5 *m* hosszú 21 *cm* felső átmérővel, a tutajszeg 0·4 *m* hosszúságban és 4 *cm* vastagságban 50 darabonként összekötve; az evezők alá helyezendő tutajállvány 2 *m* hosszú 21 *cm* átmérővel; a szőlőkaró 1—2 *m* hosszú 3 *cm* átmérővel 50 darabonként csomóba kötve.

A tutajfelszerelési és apró anyagokat csak darabszám szerint veszszük számba.

Oly vágások kidolgozásánál, ahol a 60 *cm*-nél vastagabb törzsek nagyobb számban fordulnak elő, a további vastagsági osztályokat szintén 5 *cm* vastagsági különbö-

zettel képezzük s az ezeknek megfelelő köbtartalmat az egyes osztályok átlagának megfelelően az erdészeti segéd-táblákból olvassuk ki.

A köbtartalom kiszámítására a szál- és rönkfánál a következő táblázat szolgál.

Hosszuság méterekben	S z á l f a									
	X.	IX.	VIII.	VII.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.
	o s z t á l y									
	Közép átmérő centiméterekben									
	12—15	16—20	21—25	26—30	31—35	36—40	41—45	46—50	51—55	56—60
4	0.06	0.10	0.17	0.25	0.34	0.45	0.58	0.72	0.88	1.06
5	0.07	0.13	0.21	0.31	0.43	0.57	0.73	0.90	1.10	1.32
6	0.09	0.15	0.25	0.37	0.51	0.68	0.87	1.09	1.32	1.58
7	0.10	0.18	0.29	0.43	0.60	0.79	1.02	1.27	1.54	1.85
8	0.11	0.20	0.33	0.49	0.68	0.91	1.16	1.45	1.76	2.11
9	0.13	0.23	0.37	0.55	0.77	1.02	1.31	1.63	1.98	2.38
10	0.14	0.25	0.41	0.62	0.85	1.13	1.45	1.81	2.21	2.64
11	0.16	0.28	0.46	0.68	0.94	1.25	1.60	1.99	2.43	2.91
12	0.17	0.30	0.50	0.74	1.03	1.36	1.74	2.17	2.65	3.17
13	0.19	0.33	0.54	0.80	1.11	1.47	1.89	2.35	2.87	3.43
14	0.20	0.36	0.58	0.86	1.20	1.59	2.03	2.53	3.09	3.70
15	0.21	0.38	0.62	0.92	1.28	1.70	2.18	2.71	3.31	3.96
16	0.23	0.41	0.66	0.98	1.37	1.81	2.32	2.89	3.53	4.23
17	0.24	0.43	0.71	1.05	1.45	1.93	2.47	3.08	3.75	4.49
18	0.25	0.46	0.75	1.11	1.54	2.04	2.61	3.26	3.97	4.76
19	0.27	0.48	0.79	1.17	1.62	2.15	2.76	3.44	4.19	5.02
20	0.29	0.51	0.83	1.23	1.71	2.27	2.90	3.62	4.41	5.28
21	0.30	0.53	0.87	1.29	1.80	2.38	3.05	3.80	4.63	5.55
22	0.31	0.56	0.91	1.35	1.88	2.49	3.19	3.98	4.85	5.81
23	0.33	0.58	0.95	1.42	1.97	2.61	3.34	4.16	5.07	6.08
24	0.34	0.61	1.00	1.48	2.05	2.72	3.48	4.34	5.29	6.34
25	0.35	0.64	1.04	1.54	2.14	2.83	3.63	4.52	5.51	6.60
26	0.37	0.66	1.08	1.60	2.22	2.95	3.78	4.70	5.74	6.87

A rakodópartra kiszállított ama faanyagokért, melyek 3 méternél rövidebbek, vagy hiányos minőségüknel fogva kereskedelmi célokra nem alkalmasak, vállalkozó a következő díjazásban részesül.

Oly selejtes épületi fáért, mely a kényesebb kereskedelmi igényeknek meg nem felel és zsindey-termelésre alkalmas rakparti hulladékfáért, a jó fáért fizetett bér 75%-át, paraszt építkezésekre még alkalmas kurta, hasadt s egyéb hibákkal bíró, de különben egészséges fenyőhulladékfáért m^3 -ként 50%-ot.

A rakpartra ki nem szállított, avagy az odaszállított, de kereslet hiányában nem értékesített selejtes, tövön száradt, zsindey- és paraszt-épületfáért valamint a csak tűzifaként értékesíthető rakparti hulladékfáért vállalkozó semmiféle díjazásban sem részesül.

A rakodópartokat a kitermelt faanyag felrakásolása céljából a kezelő erdőtiszt osztja be és e beosztás szerint jelöli meg az egyes máglyák helyét.

A máglyákba kerülő faanyagokat a vállalkozó ászokfákra köteles helyezni s vastagság szerint csoportosítva vékony végökkel az usztatópatak folyása irányában úgy rendezni, hogy az anyag a máglyában meg ne görbüljön s hogy azt a tavaszi nagyobb víz meg ne bonthassa.

A Tisza folyón tutajozási jogosultsággal bíró fatulajdonosok a máglyákba felrakásolt szálfák vastagabb bütüjébe a tulajdonjegyet forró vassal kötelesek besütetni. A tulajdonjegy besütése azért szükséges, hogy tutajszétverődések esetén a partra kifogott szálfák tulajdonosát meg lehessen állapítani. A fakereskedők rendszerint nevük kezdőbetűit sütik be, a kincstár pedig a magyar czimert úgy, hogy a czimert minden erdőgondnoknál más alaku pajzs veszi körül. Hogy az egyes erdőgondnokságok fáját

annál könnyebben meg lehessen ismerni, a máglyába rakott szálfák vastag bütűjét három helyen körülbelül 5—6 *cm* átmérőjű, gondnokságonként más-más színű festékpontokkal jelölik. A besütés és festékjelzés a vállalkozó kötelessége. E festékjelzésen kívül tutajozáskor a tutajba rótt szálfákat ugyanolyan színű 3—4 ujnyi vastag festéksávokkal is megjelöljük. De ez utóbbi festékjelzést már saját munkáinkkal végeztetjük.

Ha a kijelölt vágásban levő összes faanyagok ki vannak termelve és a rakodóparton rendesen felmáglyázva, besütve és festékekkel megjelölve, aminek a döntést követő év márczius hó 15-ikéig készen kell lennie, az erdőigazgatóság kiküldötte s a kezelő erdőtiszt a vállalkozó jelenlétében megtartják az ellenőri átvételt.

Az ellenőri átvétel előtt az erdőgondnokság minden egyes rakodópartról külön-külön átvételi könyvecskéket állít össze. Az összeállítás alapja a szálfák hossza és vastagsági osztálya, például a 16 *m* hosszú szálfából a 4-ik máglyában van 50 darab VI. osztályu és 40 drb VII. osztályu törzs. Az átvevő megszámlálja a törzseket s azután hoszuság és vastagság tekintetében próbaméréseket tesz.

Az ellenőri átvétel alkalmával felvett mennyiségből a szál- és rönköfánál egy százalék, a tutajfelszerelési és apróanyagokból öt százalék lesz vonva, melyért a vállalkozó díjazásban nem részesül. A 45 *cm*-nél vastagabb törzsekért 10 százalékkal több, a 7 méternél rövidebbek után 10 százalékkal kevesebb munkabért kap a vállalkozó.

A 45 *cm*-nél vastagabb törzsekért azért fizetünk 10⁰%-kal többet, hogy vállalkozó igyekezzék minél alacsonyabban dönteni s így minél vastagabb középátmérőjű törzseket termelni, a 7 méternél rövidebb darabokért azért vonunk le 10⁰%-ot, hogy a vállalkozó már saját érdekében se

darabolja fel a törzseket s a csusztatásnál mindent elkövessen arra nézve, hogy a törzsek ne töredezzenek.

A fakitermelés és fakihozatal befejezése után köteles vállalkozó a neki átadott vágásterületet az erdőítés lehetővé tétele végett teljesen kitakarítani s illetve e célból az összes fahulladékokat, kérget és forgácsot a hegylejtő irányában futó s lehetőleg keskeny sorokba összehordatni és felhalmozni. Ezenfelül köteles vállalkozó a patakokat is kitakarítani, nehogy árvizek esetén a víz hordta fahulladékok az alantabb fekvő hidakat elsodorják.

A vágásterületek és patakok kitakarítását lehetőleg még ősszel kell befejezni s ha tavasszal az erdőítés megkezdésének ideje előtt vállalkozó a kitakarítással késedelmeskednék, jogában áll az erdőgondnoknak a vállalkozó költségére akár napszámban, akár vállalatban a kitakarítást teljesíteni.

A fatermelésnél alkalmazott munkásokat a vágásvállalkozó úgy köteles felfogadni, hogy azok a termelt fának letutajozását is a megállapított tutajozási bérért teljesítsék. Ennek biztosítására a kincstár a vállalkozótól az ellenőri átvétel alapján kiszámított munkabérből 5%-ot tutajozási biztosítékul mindaddig visszatart, míg vállalkozó e kötelezettségének meg nem felel. Ha a tutajozás a megállapított határidőre be nem fejeztetnék, a tutajozás gyorsítása érdekében jogában áll a kincstárnak a tutajbéréket felemelni s a rendes és felemelt tutajberek között mutatkozó különbözetet a tutajozási biztosítékból fedezni.

Elemi csapások esetén a vállalkozó a szenvedett esetleges kár megtérítésére nézve a kincstárral szemben előre is minden jogáról lemond és feltétlenül aláveti magát az esetleges kárpótlás nagyságának megítélésére illetékes m. kir. erdőigazgatóság ez irányu határozatának.

A szerződésben elvállalt munkákért járó bérek teljes kifizetésének csak akkor van helye, ha azok teljesen befejeztettek, a vágás és patakok ki vannak takarítva s a termelt összes faanyag letutajozva.

A még kijáró összeg kifizetése végelszámolás alapján történik, mely után vállalkozónak a szerződésben elvállalt kötelezettségei megszűnnek.

Végül meg kell említenem, hogy a kitermelt faanyagok valóságos méreteit a tutajba összerótt faanyagok mérése alkalmával vesszük fel. A tutajokat a nagybocskói m. kir. faraktárgondnokság veszi át s az átvett faanyagokat az egyes erdőgondnokságoknak nyugtázza. A vállalkozóktól ellenőrileg átvett és a faraktárgondnokság nyugtájában kitüntetett faanyagok között mutatkozó különbség az erdőigazgatóság engedelmé alapján lesz elszámolva.

Ezzel befejeztem az itteni népet télen-nyáron munkával és jó keresettel ellátó házi kezelésünk leírását.

Lehet, hogy a vágások kitermelésének vállalatba adása nem fedi tökéletesen ama feltételeket, miket egyesek a házi kezelés behozatalához kötnek, azt lehetne mondani: hisz ez tulajdonképpen nem házi kezelés, vállalkozónak adjátok ki a termelést és szállítást s ha kötelezettségének meg nem felel, kegyetlenül elveritek rajta a port. A kényelmes oldaláról fogjátok fel a dolgokat s szegény munkásvezetők vagyoniát és keresetét kockáztatjátok saját sikereitek érdekében. Azt szokás mondani, hogy aki kincstári szerződést ír alá, az többszörös akasztófát ír alá; de a kincstárnak biztosítania kell magát, mert vállalkozó és vállalkozó között nagy különbség lehet s akadhat oly vállalkozó, aki sem a kincstár, sem a munkások bizalmát meg nem érdemli; az ilyen emberrel szemben kell, hogy fegyver legyen a kezünkben, hogy a munkát tőle akkor

vehessük át, amikor még helyrehozhatatlan kárt nem okozott. A valóság különben az, hogy a vállalkozás arra teremt embereknél ugyyszólván rendes foglalkozássá válik, nálunk a vállalkozók kivénülnek a vállalatból s ha egy-egy öreg kidől, a helyét megbízható alvállalkozó foglalja el. Nemcsak a kincstártól, de a munkásoktól is függ, hogy ki legyen a vállalkozó, mert ha nem megbízható, munkást nem fog kapni.

Ha vállalatba adjuk is a munkát, azért a kezelésünk határozottan házi kezelés, mert a munkát mi vezetjük, a vállalkozónak minden lépésére felügyelünk, minden bajában gyámolítjuk, óvjuk minden elhamarkodástól, haszontalan költsékezéstől és kártól, mert nagyon is meg tudjuk becsülni azt az aránylag olcsó munkát, amit mi a saját közegeink felügyeletével nem produkálhatnánk. Miénk a vezetés, a vállalkozóé pedig a munkások feletti felügyelet s a körültekintő felügyelettől függ a vállalkozói nyereség nagysága.

Itt nálunk Máramarosban minden mellékvölgyből egy-egy erdőgondnokságot lehetne létesíteni s minden ezer holdra külön erdőőrt alkalmazni s azért kétlem, hogy olcsóbb lenne a fakitermelés, mint a mostani vállalati rendszer mellett. Mindez azonban nem zárja ki, hogy kisebb erdőgondnokságok és kisebb védkerületek ne létesítsenek, mert ha a belterjesebb kezelésbe, az előhasználatok értékesítésébe belemegyünk, lehetetlen, hogy a mostani személyzettel eredményes munkát teljesíthessünk, annál is kevésbé, mert az előhasználatok nem taroló vágások, ahol a fenntartandó becsesebb faegyedekre a kihasználás folyamán ügyelni nem kell. Áterdöléseknél a kihasználható s különösen a kihasználendő fatömeg kijelölését csakis magasabb képzettséggel bíró szakember teljesítheti, a kihasználást és kiszállítást pedig szintén csak a szükséges elő-

ismeretekkel rendelkező, értelmes altisztekre lehet bizni, mert különben luczfenyvesekben az áterdölésekkel sokkal több kárt okozhatunk mint hasznot, lévén a luczfenyő az a fanem, mely a visszaszerzési képességgel a legkevésbé rendelkezik s amelynél az erőteljesebb horzsolások, a kéregnek kisebb-nagyobb foltokban való erőszakos leszakítása biztos korhadást okoz. Paraszt vállalkozó már a saját érdekében is ügyelni fog, hogy tarvágásos kihasználásnál a fák ne töredezzenek, de ott, ahol az ő érdeke a fennmaradó erdőhöz nincs kötve, ne kívánjunk kiméletes kihasználást. Teljesítettek már nálunk eddig is áterdöléseket, bizonyosan egy időben sok rudas anyagra lehetett szükségök s bár az ily áterdöléseknél a szakszerű irányítás nem hiányzott, de a kevés személyzet miatt bizonyosan hiányzott a szakszerű felügyelet s az eredmény, fájdalom, az, hogy az így áterdült erdőrészekben, míg vágásra érett lett a fájok, a vigyázatlan kihasználás folytán az erősen meghorzolt törzsek mind romlásnak indultak.

Nem szabad azonban megelégednünk a házi kezelésnek ama mértékével, amelylyel mai viszonyaink szerint még a leghelyesebben itt Máramarosban gazdálkodunk, sőt ellenkezőleg igyekeznünk kell a házi kezelésnek fokozott életbeléptetésével a munkások minél nagyobb seregét az erdei munkára szoktatni s akkor, ha annyi lesz a munkásunk, hogy a főhasználatok kitermelésén kívül jut az előhasználatokra is, minden erővel a minél belterjesebb gazdálkodásra térjünk át. Hihetőleg rövid idő alatt jóvá lesz hagyva az Ausztriával kötött gazdasági kiegyezés;*) a következő tiz esztendő a békés munka időszaka lesz, mely idő alatt, hogy jövőre nagyobb anyagi erővel léphessünk

*) Szerző e cikkét még a múlt év őszén írta.

sorompóba, hazafias kötelességünk oda törekedni, hogy minden téren gazdaságilag megizmosodjunk.

A „Budapesti Hírlap“ m. évi október 29-iki száma két képet rajzol az olvasó elé. Egy megindítót, melyen 700 magyar állampolgár csalódottan vándorol vissza az eldorádónak hitt új hazából az elhagyott őshazába. A visszavándorlók nagy része tót ember, boldog, hogy visszatérhet s életet, kenyeret és megnyugvást remél az elhagyott földtől. A másik kép megdöbbenő: a Rózsahegyhez közel fekvő kis tót faluban Csernován a tót izgatás polgárvért követelt.

Távol legyen tőlem, hogy e két kép felett politikai fejtegetésekbe bocsájtkozzam, a figyelmet gazdasági oldalára akarom felkelteni.

A 700 ember visszavándorlása lehet, hogy csak véletlen esetlegesség. Oly vidéken, ahonnan a nép kivándorolni szokott, elég gyakori a visszavándorlás is; kiűt például Amerikában egy vidéken a sztrájk, megbukik egy nagyobb vállalat vagy más okból, ha hirtelen elveszti kivándorolt népünk a keresetét, haza vándorol, de amint új kereset nyílik, visszamegy, különösen ha itthon nem nyílik biztos megélhetési mód. Az is igaz, hogy a kivándorlás egyes vidékeken már betegséggé fajult s meggazdagodási vágyból olyanok is kezükbe veszik a vándorbotot, akik itthon is megélhetnének s a csalódott visszavándorlók nagy zömét ezek képezik, de miből éljen nálunk a mai drága időben a szegény zsellérember, ha nincsen állandó munkája és keresete?

Az iparfejlesztéssel igyekeznek a bajon segíteni, de a gyárak nem nőhetnek gomba módra s ott, ahol hiányzik a munkaerő, üzemök meg sem kezdhető. Csak az erdőgazdaság van abban a szerencsés helyzetben, hogy a házi

kezelést kicsinyben kezdve, amint nagyobb és nagyobb munkaerő áll rendelkezésére, ugyszólván határtalan mértékben fejlesztheti ki üzemét s a hazavándorolt népnek nemcsak időleges, de állandó keresetet nyújthat.

Amíg a felvidéken ur volt a magyar földbirtokos, kit a nép még a jobbagyság idejéből megszokott urának, vezetőjének ismerni, alig volt szó nemzetiségi bajokról. A földbirtokosok gyengülésével a nemzetiségi intelligenzia kerekedett felül, bankokat alapított, a földbirtokok összevásárlására pénzt adott, gyárakat létesített, így a népet teljesen hatalmába kerítette s hatalmát nemcsak gazdaságilag, de politikailag is érvényesítette. A nép, hogy a földvásárlással vállalt banktartozását törleszthesse, Amerikába vándorolt ki, ahol szintén bőven van gondoskodva arról, hogy pánszláv eszmékkel szaturálva, a magyarságot gyűlölve térjen haza. E félrevezetett népet a házi kezeléssel legalább részben, ott ahol kincstári erdők vannak, vissza lehetne hódítani.

Nyilvánvaló, hogy a fémbányászatot áldozatok árán csakis népfenntartartási szempontból tartja fenn az állam. Az erdészet jövedelmező gazdasági ág, nekünk tehát feltétlen kötelességünk, hogy gazdasági tevékenységünket minél fokozottabb mértékben fejtsük ki. E tevékenységünkben ne vezéreljenek minket fiskális szempontok, hogy csak azt tegyük, ami feltétlen és momentán jövedelmet biztosít, építsünk közlekedési eszközöket, habár az erdő feltárása csak egy pár év múlva fog tiszta jövedelmet adni, termeljünk olyat is, ami inkább csak az államvasutaknak vagy más gazdasági ágazatoknak hajt jövedelmet s nekünk csak a költségeinket téríti meg, ezzel eléggé nem méltányolható hazafias működést fejtünk ki, mert a munka és a forgalom egyik kézből a másikba adja a keresetet.

Lebegjen szemünk előtt az előbb vázolt két kép. Igyekezzünk megtartani a visszavándorló honpolgárokat, adjunk nekik kenyeret és biztos megélhetést, akkor az a különben jóindulatu, de félrevezetett nép nem az izgatókra, hanem azokra a hazafias, becsületes erdészekre fog hallgatni, kik létét, jövőjét biztosítják. A népnek kenyeret adni isteni erény. A léte felett kétségbeesett népség térdén állva könyörög: Add meg a mi mindennapi kenyerünket! Teljesítsük kötelességünket.

Az *Ocneria dispar* (Gyapjas pille.)

Irta: *Kristen Adolf*, főiskolai tanársegéd.

Az *Ocneria dispar* az elmúlt évben hazánk egyes vidékein oly tömegekben lépett fel s a petélés után ítélve ez év folyamán is annyira erős megszállás várható, hogy helyénvalónak tartom ezt a rovarfajt az erre vonatkozó szakirodalom alapján röviden ismertetni.

A lepkefaj a „*Macrolepidoptera*“ alrendnek „*Lymantria*“ családjába tartozik. Az irodalomban *Ocneria*, *Bombyx*, *Liparis*, *Lymantria*, *Phalaena*, *Phalaena bombyx*, *Hypogymna*, *Portetria dispar* néven van említve. *Dispar* mellékneve nagyon találó s onnan ered, hogy a nőténylepke a himlepkétől külsőre nézve annyira eltérő, hogy avatatlan nagyon könnyen két különböző lepkefajnak tekintheti.

A himlepke testhossza 16—19 mm, szárnyterjedelme:

Altum szerint 30—50 mm

Taschenberg szerint 24—45 „

Téglás „ 35—38 „

A nőténylepke testhossza 20—30 mm szárnyterjedelme:

Altum szerint 60—70 mm

Kauschinger Fürst szerint 60 „

Eckstein „ 40—70 „